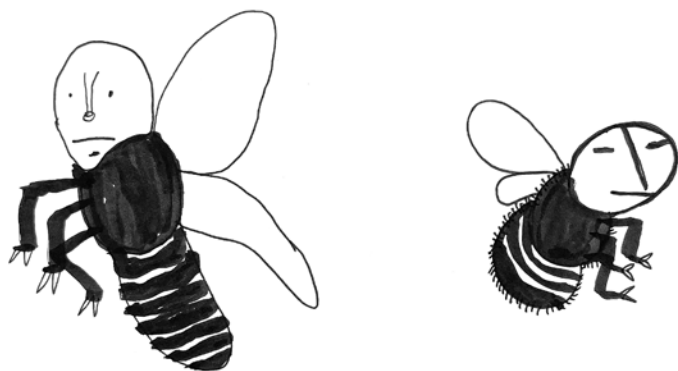

Column

Bruce Schoelitz

Metamorphosis

Al weer een paar uur zit ik achter mijn laptop verslagen van studenten te beoordelen. Ik zie iets in mijn ooghoek bewegen en draai mijn vermoeide ogen naar de bak met sissende kakkerlakken die op het bureau staat. Ik zie hoe de antennen van één kakkerlak langzaam heen en weer wiegen boven een stuk appel, terwijl de kop van een ander bijna mechanisch op een neer beweegt tijdens het eten van dezelfde appel. Zoals zo vaak tijdens het bekijken van deze rustige, beheerste beestjes, beginnen mijn gedachten af te dwalen: hoe zou het eigenlijk zijn om een insect te zijn?

Tekening: Bruce Schoelitz

Ik moet meteen denken aan Franz Kafka. Zonder al te veel prijs te geven voor degenen die het boek nog niet gelezen hebben, beschrijft Kafka in *Metamorphosis* het leven van een man die op een morgen wakker wordt als een gigantische kakkerlak. Om welke soort het gaat, staat er niet in. Dat is voor kakkerlakken misschien ook niet belangrijk. Vervolgens wordt ingegaan op de emotionele impact op de kakkerlak, die zich schaamt tegenover zijn familie en zijn kamer nauwelijks uitkomt. Je vraagt je af waarom een kakkerlak zich zoveel aantrekt van de mening van anderen. Ik bedoel, je bent een insect man! Je hebt een dik pantser, je kan wel wat hebben. Wat blijkt? Niet is minder waar.

Uit een studie van Zjunc, Heingartner en Herman uit 1969 blijkt dat individuele Oosterse kakkerlakken een eenvoudige taak beter doen als er een publiek van soortgenoten aanwezig is (*Journal of Personality and Social Psychology*, volume 2). De eenvoudige taak was in dit geval vanaf de startlocatie met een lamp door een plexiglas gang lopen, naar de uitgang. Het publiek zat in afzonderlijke plexiglas kamertjes die direct tegen de gang bevestigd waren, met gaatjes in de wand, zodat de taakuitvoerende kakkerlak de soortgenoten zowel kon zien als ruiken. Een moeilijkere taak, een doolhof met drie uitgangen waarvan twee doodlopend, doen de kruipende beestjes juist minder goed als er pottenkijkers zijn. Het duurt dan langer om de uitgang te vinden. Had Kafka toch gelijk! Kakkerlakken trekken zich wel degelijk iets aan van anderen.

Het verhaal van de man die in een kakkerlak veranderde eindigt voor mij overigens enigszins onbevredigend. Hoe

anders zou ik mijn leven oppakken als ik als gigantische kakkerlak wakker zou worden! Ik zou de wijde wereld intrekken, genietend van mijn nieuwe voorkeuren voor smaken en geuren en nieuwverworven thigmofilie. Totdat ik mij realiseer dat ik het waarschijnlijk niet lang vol zou houden en me afvraag of ik door mijn fysisch onmogelijke afmeting eerst bezwijk door het gewicht van mijn exoskelet of gebrek aan zuurstof. Tot zover deze gedachteoefening, ik ben weer klaar met dromen over het insectenleven en ik kan er weer tegenaan... totdat ik mijzelf betrap op het al jarenlang toepassen van entomorfisme: het toedelen van insecteneigenschappen aan mensen.

... ik betrap mijzelf op
het toepassen van
entomorfisme:
het toedelen van
insecteneigenschappen
aan mensen ...

Dat doe ik vooral bij studenten. In eerste instantie door de opzet van de opleiding: ze komen binnen als jonge larfjes en in de eerste twee jaar propfen we ze vol met basiskennis. Kun je niet meer? Dat is jammer, hier heb je nog een beetje. Als ze vervolgens verzadigd zijn, trekken ze weg van de voedselbron om te verpoppen: dan gaan ze op stage en vindt de grootste metamorfose plaats. Dat merken we aan de zelfstandigheid, pro-activiteit en andere 20th century skills die ze in die periode ontwikkeld hebben. Als ze vervolgens terugkomen, zijn het niet meer dezelfde insectjes als daarvoor: het zijn verse adulten die klaar zijn om af te studeren. Zeker bij afstudeerprojecten met insecten bespreek ik hoe ik ze zie: als dartelende vlinders, hardwerkende hommels, of – alleen als ze gevoel voor humor hebben – als strontvlieg. Vanaf nu weet ik ook hoe ik de studenten kan noemen die sterk zijn in het verwerken van feedback van anderen: dat zijn de kakkerlakken! Nu kan ik écht weer aan het werk.

Bruce Schoelitz is docent entomologie bij de studie Toegepaste biologie op de HAS Hogeschool Den Bosch, b.schoelitz@has.nl